

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	2Cdo/37/2022
Identifikačné číslo spisu:	7712200291
Dátum vydania rozhodnutia:	29.11.2023
Meno a priezvisko:	JUDr. Martina Valentová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2023:7712200291.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkýň 1/ Y. H., B. R., Y. XXX/X a 2/ H. H., R. P. XX, proti žalovanej Slovenskej republike, za ktorú koná Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, so sídlom v Bratislave, Župné námestie 13, o 359,07 eura s príslušenstvom, vedenom na Okresnom súde Michalovce pod sp. zn. 10C/2/2012, o dovolaní žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach zo 7. júla 2021 sp. zn. 9Co/230/2019, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Košiciach zo 7. júla 2021 sp. zn. 9Co/230/2019 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a d ě l š i e k o n a n i e .

Odôvodnenie

1. Okresný súd Michalovce (ďalej tiež len „súd prvej inštancie“) v poradí druhým rozsudkom z 21. apríla 2015 č. k. 10C/2/2012-101 rozhodol, že žalovaná je povinná zaplatiť žalobcovi (pôvodnému v osobe H. H., ktorý XX. H. XXXX zomrel) sumu 359,07 eura s úrokom z omeškania vo výške 9,25% ročne od 26. marca 2011 do zaplatenia a tiež trov konania vo výške 128,01 eura na účet advokáta pôvodného žalobcu označený vo výroku, všetko do troch dní (od právoplatnosti rozsudku). V odôvodnení uviedol, že žalobca sa žalobou domáhal, aby súd uložil žalovanej povinnosť zaplatiť mu žalovanú sumu z dôvodu, že súdnym exekútorom (už nebohým JUDr. R. Y., ďalej tiež len „exekútor“) bola vedená exekúcia pod sp. zn. Ex 46/2002 a v nej vymožená suma 6 578,94 eura, z ktorej ale na základe nesprávneho úradného postupu nebola jemu (žalobcovi ako oprávnenému) odvedená suma 1 105,86 eura (predstavujúca škodu). Žalobca podal žalovanej v súlade s § 15 zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v platnom znení (ďalej tiež len „zákon č. 514/2003 Z. z.“) písomnú žiadosť o predbežné prerokovanie nároku na náhradu škody spôsobenej porušením povinnosti exekútora vyplývajúcej mu z § 81 ods. 2 zákona č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok), ktorú žalovaná vyhodnotila ako právne neopodstatnenú z dôvodu, že žalobca nepreukázal splnenie zákonných podmienok pre uplatnenie si náhrady škody. Preto došlo k uplatneniu nároku žalobou, následne k ustáleniu výšky škody (v priebehu konania) sumou 359,07 eura a súd prvej inštancie konštatoval, že vzťah medzi exekútorom a účastníkmi exekučného konania je svojou povahou vzťahom

verejnoprávnym, v rámci ktorého exekútor vymáha na základe poverenia štátu pohľadávky v prospech oprávneného, tieto vedie na osobitnom účte a následne ich poukazuje na účet oprávneného, v prospech ktorého boli vymožené. Nárok žalobcu na náhradu škody považoval za oprávnený, keďže ide o nárok na náhradu škody, ktorá vznikla v príčinnej súvislosti s výkonom exekučnej činnosti, za ktorú zodpovedá (v zmysle zákona č. 514/2003 Z. z.) štát a v tomto prípade (s odvolaním sa súdu prvej inštancie na rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky - ďalej „najvyšší súd“, vo veciach sp. zn. 2Cdo/48/2010 a 2Cdo/155/2011) má nárok na náhradu škody prednosť pred požiadavkou na vydanie bezdôvodného obohatenia.

2. Na odvolanie žalovanej Krajský súd v Košiciach (ďalej tiež len „odvolací súd“) rozsudkom zo 16. novembra 2016 sp. zn. 9Co/557/2015 rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku o povinnosti žalovanej zaplatiť žalobcovi 359,07 eur potvrdil podľa § 387 ods. 1 a 2 Civilného sporového poriadku (zákona č. 160/2015 Z. z., ďalej tiež len „CSP“) ako vecne správny. V časti príslušenstva pohľadávky a trov konania rozsudok súdu prvej inštancie zrušil a v zrušenom rozsahu vrátil vec súdu prvej inštancie na ďalšie konanie (§ 389 ods. 1 písm. c) a § 391 ods. 1 CSP). Odvolací súd sa v časti potvrdzujúcej rozsudok v plnom rozsahu stotožnil so súdom prvej inštancie (o. i. výslovne zdôrazňujúc, že v tomto prípade nešlo o prípad konkurencie nárokov na náhradu škody a vydanie bezdôvodného obohatenia, a preto neboli ani dôvodnými odvolacie námietky žalovanej v tejto časti). Za dôvodné považoval odvolacie námietky žalovanej týkajúce sa priznaného príslušenstva pohľadávky, keď žalobcovi súd prvej inštancie priznal úroky z omeškania od 26. marca 2011 do zaplatenia, vychádzajúc z toho, že žalobca uplatnil nárok na zaplatenie náhrady škody u žalovanej a požiadal o predbežné prerokovanie tohto nároku žiadosťou doručenou žalovanej 25. marca 2011, preto od 26. marca 2011 sa žalovaná dostala s plnením žalobcovi do omeškania. Tento názor ale podľa odvolacieho súdu nemá oporu v ustanovení § 16 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z. v znení účinnom do 31. decembra 2012, podľa ktorého, ak príslušný orgán neuspokojí nárok na náhradu škody alebo jeho časť do šiestich mesiacov odo dňa prijatia žiadosti, môže sa poškodený domáhať uspokojenia nároku alebo jeho neuspokojenej časti na súde. Uviedol, že najskôr sa preto žalovaná mohla dostať do omeškania až uplynutím tejto zákonom stanovenej lehoty, pokiaľ k plneniu z jej strany nedošlo.

3. Žalovaná podala proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu v časti potvrdzujúcej rozsudok súdu prvej inštancie dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzovala z § 420 písm. f) CSP. Namietala strohé a arbitrárne vyslovenie súhlasu s odôvodnením súdu prvej inštancie. Uvádzala, že postupom odvolacieho súdu bolo porušené právo na spravodlivý proces, keď už súd prvej inštancie neprípustným spôsobom pracoval s vybranou judikatúrou pri posudzovaní vzťahu medzi občianskoprávnou zodpovednosťou za bezdôvodné obohatenie a zodpovednosťou za škodu spôsobenú nesprávnym úradným postupom tým, že judikatúru predstavujúcu exces v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu považoval za vhodnú, ale prevažujúcu a na vec sa vzťahujúcu judikatúru (na ktorú žalovaná opakovane poukazovala), zamlčal, resp. ju ani nespomenul. Odvolací súd tak porušil ústavné právo žalovanej na dostatočné odôvodnenie súdneho rozhodnutia a takýto nedostatok považuje za prejav svojvoľnosti. Namietala, že rozhodnutie odvolacieho súdu je vnútorne rozporné, nedostatočne odôvodnené a vykazuje znaky arbitrárnosti a nepreskúmateľnosti. Vytýka odvolaciemu súdu, že v napádanom rozsudku sa (rovnako ako predtým súd prvej inštancie) nevysporiadal s jej námietkou o nutnosti domáhania sa nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia pred nárokom na náhradu škody, zvlášť za situácie, keď odvolací súd v danej veci nekonštatoval súbeh nárokov na náhradu škody a na nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia. Z týchto dôvodov navrhla rozsudok odvolacieho súdu v napadnutom výroku zrušiť a vec vrátiť tomuto súdu na ďalšie konanie, alternatívne rozsudok zmeniť a žalobu v príslušnom rozsahu zamietnuť.

4. Najvyšší súd konajúci o dovolaní žalovanej (ďalej aj „dovolací súd“) uznesením z 30. mája 2019 sp. zn. 3Cdo/91/2018 zrušil rozsudok odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Rozhodol tak majúci za to, že konanie odvolacieho súdu bolo postihnuté tzv. zmätočnosťnou vadou podľa § 420 písm. f) CSP spočívajúcou v neakceptovateľnosti prístupu odvolacieho súdu k odôvodneniu jeho rozsudku, keďže sa v ňom nevysporiadal (či už on sám alebo pre úplné prevzatie argumentácie súdu prvej inštancie pred ním už súd prvej inštancie) s najpodstatnejším a to konkurenciou nároku uplatneného žalobou (na náhradu škody) s iným nárokom na vydanie bezdôvodného obohatenia. Dovolací súd pripomenul, že

žiaden z nižších súdov nerozlišoval medzi prípadmi existencie nárokov na vydanie bezdôvodného obohatenia a na náhradu škody voči rôznym osobám a tými prípadmi, v ktorých nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia má povahu doplnkového (takpovediac záložného) titulu v takých záväzkových vzťahoch, v ktorých ako oprávnený (veriteľ) i zaviazaný (dlžník) figurujú tie sté osoby. Kým na prvé z takýchto prípadov dopadajú i rozsudky najvyššieho súdu použité v argumentácii žalovanej (účelom je zabrániť zodpovednosti štátu za škodu, pokiaľ existuje možnosť uspokojenia na báze inštitútu bezdôvodného obohatenia od toho, kto takéto obohatenie získal a kto je osobou od štátu odlišnou), rozhodnutia použité v prejednávanej veci súdom prvej inštancie dopadajú na druhú skupinu prípadov zhora a obsahujú riešenie inej (i od prejednávanej veci odchyľnej) situácie, v ktorej neexistencia nároku jednej osoby na náhradu škody voči osobe druhej nevylučuje uspokojenie titulom bezdôvodného obohatenia (pričom najvyšší súd už vo svojom uznesení sp. zn. 6Cdo/27/2016 uviedol, že jeho uznesenie sp. zn. 2Cdo/48/2010 je považované v rozhodovacej praxi najvyššieho súdu za exces). Dovolací súd tiež zdôraznil, že význam preto muselo mať i opomenuté zisťovanie, akým spôsobom dnes už nežijúci exekútor naložil s vymoženými prostriedkami reprezentujúcimi škodu, ktorej náhrada sa požaduje od žalovanej, v koho dispozičnej sfére napokon tieto skončili a aký bol dôvod nepožadovania týchto prostriedkov či už od exekútora alebo inej osoby takto sa nepochybne bezdôvodne obohacujúcej ešte na úkor pôvodného žalobcu.

5. Odvolací súd, ktorému bola vec vrátená na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1 CSP), rozsudkom zo 7. júla 2021 sp. zn. 9Co/230/2019 (znova) potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie z 21. apríla 2015 č. k. 10C/2/2012-101 v jeho odvolaní žalovanou napadnutej časti o povinnosti zaplatiť žalobkyniam sumu 359,07 eura ako vecne správny, jeho dôvody zodpovedali zákonu, s ktorými sa stotožnil a súčasne na tieto i odkázal (§ 387 ods. 2 CSP). K zásadnej námietke žalovanej, ktorou popierala pasívnu vecnú legitímáciu v spore z dôvodu súbehu nároku žalobkýň na náhradu škody voči štátu a nároku titulom bezdôvodného obohatenia tvrdiac, že existencia pohľadávky žalobkýň na vydanie bezdôvodného obohatenia vylučuje vznik škody na ich strane ako majetkovej ujmy odvolací súd v dôvodoch napadnutého rozsudku v podstatnom uviedol: „Odvolací súd sa stotožňuje s názorom žalovanej, že z dlhodobej a relatívne ustálenej judikatúry všeobecných súdov, ale aj ústavného súdu vyplýva, že nárok na náhradu škody spôsobenej nesprávnym úradným postupom môže byť v občianskom súdnom konaní uplatnený až vtedy, ak žalobca nemohol dosiahnuť uspokojenie svojej pohľadávky titulom bezdôvodného obohatenia voči tomu, kto tento prospech získal a je povinný ho vydať. Ak má strana sporu pohľadávku na vydanie bezdôvodného obohatenia, škoda jej ešte nevznikla, preto nemôže byť daná ani zodpovednosť štátu za škodu v zmysle zák. č. 514/2003 Z.z. Nárok na náhradu škody od štátu možno úspešne uplatniť len vtedy, ak žalobca preukáže, že sa bezúspešne domáhal vydania bezdôvodného obohatenia (viď nález Ústavného súdu SR sp. zn. II.ÚS 165/2012, ale aj ďalšie rozhodnutia najvyšších súdnych autorít, na ktoré žalovaná poukazuje v odvolaní). Ako už bolo skôr uvedené, z vykonaného dokazovania nevyplynulo, že by iná osoba sa na úkor žalobkýň bezdôvodne obohatila získaním finančného prospechu, z čoho vyplýva, že v konaní nebola preukázaná tá skutočnosť, že by žalobkyne mohli dosiahnuť uspokojenie svojej pohľadávky titulom bezdôvodného obohatenia vo vzťahu k inej osobe, a to ani voči dedičom pôvodného žalobcu. Z tohto dôvodu nemožno súhlasiť s názorom žalovanej, že v danom prípade došlo k súbehu nárokov žalobkýň na náhradu škody voči štátu z dôvodu nesprávneho úradného postupu súdneho exekútora, ktorý uplatnili v tomto konaní a nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia voči tretej osobe. Za takejto situácie, keď z okolností prípadu nevyplyva, že žalobkyne mohli uspokojiť svoj nárok titulom bezdôvodného obohatenia voči inej osobe, voči ktorej by mohli viesť samostatný súdny spor, nemožno súhlasiť s názorom žalovanej, že bezpodmienečnou podmienkou uplatnenia nároku na náhradu škody voči štátu z dôvodu nesprávneho úradného postupu je v danej veci skoršie uplatnenie nároku titulom bezdôvodného obohatenia voči tretej osobe. Žalobkyne podľa názoru odvolacieho súdu nemohli uplatniť nárok titulom bezdôvodného obohatenia voči tretej osobe, keďže ku dňu rozhodnutia súdu v tejto veci nebolo preukázané, že by sa tretia osoba na úkor žalobkýň bezdôvodne obohatila prijatím uplatnenej finančnej čiastky. Nakoľko v konaní nebola preukázaná tá skutočnosť, že by pôvodný súdny exekútor zomrelý JUDr. R. Y. použil predmetné finančné prostriedky pre svoje súkromné účely, nemôže obstať ani argumentácia žalovanej, že žalobkyne mali tento nárok uplatniť voči jeho dedičom. Z vykonaného dokazovania nevyplynuli žiadne rozhodujúce skutočnosti pre uplatnenie takéhoto nároku a teda, kedy, kto a prijatím akých súm sa na úkor žalobkýň bezdôvodne

obohatila. Z týchto dôvodov možno konštatovať, že žalobkyniam uplatnená škoda vznikla, keďže niet inej osoby, voči ktorej by mohli tento nárok uplatniť titulom bezdôvodného obohatenia. Z rovnakých dôvodov možno uzavrieť, že nárok žalobkýň voči žalovanej titulom náhrady škody je opodstatnený.“(pozri bod 25. a 26).

6. Proti rozsudku odvolacieho súdu žalovaná podala dovolanie, ktoré odôvodnila dovolacím dôvodom podľa § 420 písm. f) CSP a navrhla napadnutý rozsudok odvolacieho súdu v celom rozsahu zrušiť a vec vrátiť tomuto súdu na ďalšie konanie. Opodstatnenosť dovolania žalovaná vyvodzovala z nesprávneho procesného postupu odvolacieho súdu, ktorým jej znemožnil, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu jej práva na spravodlivý proces spočívajúci v tom, že odvolací súd sa nedostatočne vysporiadal s viacerými, pre vec podstatnými a závažnými námietkami ňou prednesenými, ergo jeho rozhodnutie neposkytuje požadované zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie. Dôvodnosť tohto dovolacieho dôvodu je podľa žalovanej podporená aj zjavným nerešpektovaním právneho názoru vysloveného dovolacím súdom v uznesení zo dňa 30. mája 2019, sp. zn. 3Cdo/91/2018, nerešpektovaním pokynu, ktorý bolo pri akceptovaní právneho názoru dovolacieho súdu potrebné realizovať a porušením princípu právnej istoty. Žalovaná pritom zdôraznila, že i keď nemožno odvolaciemu súdu uprieť, že jeho druhý rozsudok sa z pohľadu odôvodnenia odlišuje od rozsudku zrušeného dovolacím súdom, avšak nemožno ani prehliadnuť, že odvolací súd v skutočnosti dovolacím súdom naznačeným smerom nepostupoval, t. j. jeho rozhodnutie je naďalej nedostatočne odôvodnené a navyše nerešpektujúce pokyn, ktorý dovolací súd vyslovil pre ďalšie smerovanie v konaní, čo v konečnom dôsledku znamená aj nerešpektovanie judikatúry, s ktorou (pre tentokrát) odvolací súd vyjadroval súhlas. Naopak odvolací súd sa uchýlil k záverom, ktoré sú v rozpore so základnými princípmi dokazovania, kedy postavil žalovanú stranu do pozície subjektu, ktorý mal navrhovať dokazovanie ohľadom skutočností ako zosnulý súdny exekútor naložil s finančnými prostriedkami, či sa ne/dostali do dispozície inej osoby, hoci žalobca tvrdil, že ich súdny exekútor mal a spotreboval. Odvolací súd si nedal ani len marginálnu námahu postupovať v súlade s usmernením dovolacieho súdu v tejto veci, v napadnutom rozsudku prijíma závery, ktoré sú v rozpore s elementárnou logikou, a právny názor vyjadrený dovolacím súdom v zrušujúcom uznesení o prednosti práva na vydanie bezdôvodného obohatenia pred nárokom na náhradu škody akceptoval iba pro forma, resp. neakceptoval a úmyselne obišiel, keď znegoval všetky skutkové zistenia a uzavrel, že nevedno kde finančné prostriedky skončili a preto pôvodný žalobca (žalobkyne) nemusel požadovať ich vydanie od žiadneho subjektu. Odvolací súd teda nezisťoval, akým spôsobom už nežijúci exekútor naložil s vymoženými prostriedkami, v koho dispozičnej sfére skončili a aký bol dôvod nepožadovania týchto prostriedkov od exekútora alebo inej osoby. Odvolací súd, ktorému bola vec vrátená, bez akejkoľvek zmeny skutkového základu, bez vykonania akéhokoľvek dokazovania či zisťovania, nerešpektoval pokyn vyjadrený v zrušujúcom uznesení najvyššieho súdu, a hoci formálne akceptoval právny názor o prednosti nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia pred nárokom na náhradu škody, nezaoberal sa žiadnym skúmaním toho, k čomu ho dovolací súd zaviazal, resp. čo dovolací súd považoval za podstatné pre rozhodnutie vo veci.

7. Žalobkyne sa k dovolaniu žalovanej nevyjadrili.

8. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala za v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana, v ktorej neprospech boli vydané rozhodnutia oboch nižších súdov (§ 424 CSP), a to za splnenia podmienky jej reprezentácie určenou osobou (§ 429 ods. 1 a ods. 2 písm. b) CSP) skúmal bez nariadenia pojednávania (§ 443, časť vety pred bodkočiarkou CSP) predovšetkým, či sú dané procesné predpoklady pre uskutočnenie meritórneho dovolacieho prieskumu. Dospel pritom k záveru, že dovolanie treba považovať za prípustné a v závislosti na povahe uplatneného dovolacieho dôvodu zároveň za dôvodné. Na odôvodnenie, prečo bol namieste takýto postup uvádza nasledovné:

9. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a 421

CSP.

10. Podľa § 420 CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c/ strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f/ súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

11. Dovolateľka vyvodzuje prípustnosť dovolania z § 420 písm. f) CSP, v zásadnom argumentujúc tým, že odvolací súd porušil princíp právnej istoty nerešpektovaním právneho názoru vysloveného dovolacím súdom v uznesení zo dňa 30. mája 2019, sp. zn. 3Cdo/91/2018, konkrétne nerešpektovaním pokynu, ktorý bolo pri akceptovaní právneho názoru dovolacieho súdu potrebné realizovať. Žalovaná zároveň namietala i porušenie jej práva na dostatočné odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktorému takto vytýka nepreskúmateľnosť.

12. Podľa ustanovenia § 455 CSP ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, odvolací súd je viazaný právnym názorom dovolacieho súdu.

13. Odvolací súd po zrušení jeho prvého rozsudku zo 16. novembra 2016 sp. zn. 9Co/557/2015 skorším uznesením dovolacieho súdu z 30. mája 2019 sp. zn. 3Cdo/91/2018 napadnutým rozsudkom opätovne potvrdil rozhodnutie súdu prvej inštancie bez toho, aby odstránil dovolacím súdom vytýkané vady konania a rozhodnutia spočívajúce najmä v nerešpektovaní pokynu dovolacieho súdu zisťovať, akým spôsobom dnes už nežijúci exekútor naložil s vymoženými prostriedkami reprezentujúcimi škodu, ktorej náhrada sa požaduje od žalovanej, v koho dispozičnej sfére napokon tieto skončili a aký bol dôvod nepožadovania týchto prostriedkov či už od exekútora alebo inej osoby takto sa nepochybne bezdôvodne obohacujúcej ešte na úkor pôvodného žalobcu. Odvolací súd po vrátení mu veci na ďalšie konanie dovolacím súdom procesne postupoval tak, že žalobkyne písomne vyzval na oznámenie, „či si ich právny predchodca (pôvodný žalobca) žalobný nárok (t. j. súdnym exekútorom JUDr. R. Y. vymožené finančné prostriedky v prospech pôvodného žalobcu reprezentujúce škodu, ktorej náhrada sa požaduje od žalovanej) uplatnil voči súdnemu exekútorovi, resp. voči jeho dedičom, s tým že ak nárok uplatnený bol nech uvedú, či bol aspoň čiastočne uspokojený, ak uplatnený nebol, nech uvedú z akého dôvodu“. Obe žalobkyne na danú výzvu odvolacieho súdu nereagovali. Ako je ďalej zdokumentované v súdnom spise odvolací súd následne sám požiadal Okresný súd Michalovce o zaslanie osvedčenia o dedičstve zo dňa 29.3.2010 sp. zn. 5D/137/2009 (t. j. osvedčenie o dedičstve poručiťľa JUDr. R. Y. - zomrelého exekútora), ktoré osvedčenie bolo nasledujúci deň v scane založené do súdneho spisu a odvolací súd určil vo veci termín verejného vyhlásenia rozsudku. Obsah spisu nenasvedčuje tomu, že by po doručení rozhodnutia dovolacieho súdu súdy nižších inštancií okrem uvedeného postupu odvolacieho súdu vykonali akýkoľvek iný procesný úkon smerujúci k naplneniu požiadavky vyjadrenej v zrušujúcom uznesení dovolacieho súdu reprezentovanej potrebou zisťovania, akým spôsobom dnes už nežijúci exekútor naložil s vymoženými prostriedkami reprezentujúcimi škodu, ktorej náhrada sa požaduje od žalovanej, v koho dispozičnej sfére napokon tieto skončili a aký bol dôvod nepožadovania týchto prostriedkov či už od exekútora alebo inej osoby takto sa nepochybne bezdôvodne obohacujúcej ešte na úkor pôvodného žalobcu. Dovolací súd potrebu ním nariadeného zisťovania nižšími súdmi odvíjal od požiadavky relevantne sa vyporiadať (či už odvolacím súdom alebo pre úplné prevzatie argumentácie súdu prvej inštancie pred ním už súdom prvej inštancie) s konkurenciou nároku uplatneného žalobou (na náhradu škody) s iným nárokom na vydanie bezdôvodného obohatenia, keďže žiaden z nižších súdov nerozlišoval medzi prípadmi existencie nárokov na vydanie bezdôvodného obohatenia a na náhradu škody voči rôznym osobám a tými prípadmi, v ktorých nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia má povahu doplnkového (takpovediac záložného) titulu v takých záväzkových vzťahoch, v ktorých ako oprávnený (veriteľ) i zaviazaný (dlžník) figurujú tie isté osoby.

14. Najvyšší súd v danej súvislosti zdôrazňuje, že pokiaľ sa procesné strany podstatne líšia ohľadom okolností nevyhnutných na posúdenie relevantnosti uplatneného nároku, je nevyhnutné, aby si súd na základe vykonaného dokazovania (po prípadnej predchádzajúcej procesnej signalizácii voči tej ktorej procesnej strane o jej dôkaznom bremene k nej urobenému skutkovému tvrdeniu, ktoré je z hľadiska právneho posúdenia veci zásadne významné), t. j. sústredenou činnosťou za účelom nadobudnutia poznatkov o veci, zákonu zodpovedajúcim spôsobom zabezpečil patričný skutkový podklad, ktorý je nevyhnutný pre meritorne rozhodnutie ako dôsledok realizovaného právne kvalifikačného záveru. Všeobecné súdy sú povinné riadne a dôsledne zistiť skutkový stav veci, subsumovať ho pod príslušné ustanovenia právnych predpisov a vychádzajúc z neho zaujať právne hodnotenie veci. Skutkové zistenie, ktoré úplne alebo z podstatnej časti chýba, alebo je vnútorne rozporné (či už v relevantnej časti vo vzťahu medzi jednotlivými čiastkovými skutkovými zisteniami alebo vo vzťahu medzi niektorým pre rozhodnutie zásadne významným čiastkovým skutkovým zistením a záverom o skutkovom stave veci), prípadná vnútorná rozpornosť či absencia skutkového záveru (skutková právna veta) znemožňuje posúdiť správnosť prijatého právne kvalifikačného záveru takto zisteného skutku, čo (logicky) ide na vrub správnosti právneho posúdenia veci.

15. Z obsahu procesného spisu vyplýva, že nižšie súdy pre vyporiadanie sa s konkurenciou nároku uplatneného žalobou (na náhradu škody) s iným nárokom na vydanie bezdôvodného obohatenia vychádzali zo skutočností zistených len zo strohého výsluchu ešte pôvodného žalobcu, bez zamerania sa pri výsluchu na pre vec rozhodujúce a významné okolnosti v danom smere, oboznámením sa s exekučným spisom EX 46/020 JUDr. K. G., dedičského spisu Okresného súdu Michalovce sp. zn. 5D/137/2009 a listami JUDr. K. G. z 10.6.2009 a 9.12.2009, bez zamerania sa pri tomto zisťovaní na okolnosti pre vec významné a rozhodujúce.

16. V súvislosti s uvedeným procesným postupom nižších súdov pri rozhodovaní predmetného sporu dovolací súd pripomína nižším súdom, že v civilnom sporovom konaní, pre ktoré platí zásada dispozičná a prejednávacia, je zásadne povinnosťou strany sporu tvrdiť skutočnosti významné pre rozhodnutie o veci samej a následne označiť dôkazy na preukázanie svojich tvrdení. Keďže v spornom konaní stoja strany proti sebe a majú opačný záujem na výsledku sporu, každú zo strán v opačnom smere zaťažuje povinnosť nielen dôkazná ale predovšetkým povinnosť tvrdenia. Každá strana musí v závislosti od hypotézy právnej normy tvrdiť skutočnosti významné pre rozhodnutie o veci samej a označiť v záujme ich preukázania dôkazy, na základe ktorých bude môcť súd rozhodnúť v jej prospech (bremeno tvrdenia a dôkazné bremeno). Procesná strana, ktorá netvrdila (žiadne alebo všetky) skutočnosti významné pre rozhodnutie o veci samej, alebo neoznačila dôkazy potrebné na preukázanie svojich tvrdení o skutočnostiach významných pre rozhodnutie o veci samej, nesie prípadné nepriaznivé následky v podobe takého rozhodnutia súdu, ktoré bude vychádzať zo skutkového stavu zisteného na základe ostatných vykonaných dôkazov.

17. Odvolací súd naplnil požiadavku dovolacieho súdu zisťovať, akým spôsobom dnes už nežijúci exekútor naložil s vymoženými prostriedkami reprezentujúcimi škodu, ktorej náhrada sa požaduje od žalovanej, v koho dispozičnej sfére napokon tieto skončili a aký bol dôvod nepožadovania týchto prostriedkov či už od exekútora alebo inej osoby takto sa nepochybne bezdôvodne obohacujúcej ešte na úkor pôvodného žalobcu, púhym písomným dopytom na žalobkyne, ktoré naň nereagovali a vyžiadáním si osvedčenie o dedičstve poručiteľa zomrelého exekútora JUDr. R. Y. a bezprostredne na to o veci bez nariadenia pojednávania opätovne rozhodol.

18. Dovolací súd v súvislosti s daným procesným postupom odvolacieho súdu uvažuje nad tým, či odvolací súd vôbec pochopil kasačné rozhodnutie dovolacieho súdu a s ním spojenú povinnosť zákonom stanoveným procesným postupom zisťovať skutočnosti pre vec významné a rozhodujúce, ktoré ostali pochybné v rámci doterajšieho procesu dokazovania.

19. V danej súvislosti je potrebné zdôrazniť, že žalobca nie je povinný v žalobe uviesť jej právny dôvod, a ak tak urobí, nie je to pre ďalšie konanie smerodajné (súd nie je viazaný právnym názorom sporových strán), súd sa musí zaoberať posúdením uplatneného nároku zo všetkých do úvahy prichádzajúcich

právnych dôvodov, ak to umožňuje žalobcom opísaný skutok a výsledky vykonaného dokazovania.

20. Procesný postup odvolacieho súdu pri zisťovaní rozhodných okolností (pozri predchádzajúci bod 14.) pre právne posúdenie uplatneného žalobného nároku zákonným požiadavkám dokazovania určite nezodpovedá, minimálne pokiaľ ide o zisťovanie skutkových okolností od procesnej strany písomným dopytom, navyše uspokojením sa s jej pasivitou bez ďalšieho. V ustanoveniach Civilného sporového poriadku o vykonaní dôkazov sa výrazne premieta zásada priamosti a bezprostrednosti (čl. 13 CSP), zásada voľného hodnotenia dôkazov (čl. 15 CSP) a zásada ústnosti (čl. 12 CSP), ktorá je tradičnou zásadou slovenského civilného procesu. Vykonaním dôkazu sa rozumie napr. čítanie listiny (alebo ak je listina obsiahlejšia, tak stručné oboznámenie s obsahom listiny), výsluch strany a iné. Súd predovšetkým vykonáva dôkazy na pojednávaní, pričom strany majú byť prítomné na takto vykonanom dokazovaní.

21. Právo na riadne dokazovanie je imanentnou súčasťou práva na spravodlivý proces a požiadavka strán konania na dodržiavanie zákonnosti dokazovania nikdy nemôže byť požiadavkou abstraktnou a ani formálnou. V právnej praxi to znamená, že žiadny súd nemôže brať do úvahy dôkaz, ktorý bol získaný v rozpore so zákonom, v opačnom prípade by toto konanie nemohlo mať punc spravodlivosti.

22. Vychádzajúc z doposiaľ uvedeného je potom zrejmé, že odvolací súd po zrušení jeho prvého rozsudku dovolacím súdom novším rozsudkom opätovne potvrdil rozhodnutie súdu prvej inštancie bez toho, aby odstránil dovolacím súdom vytýkané vady konania a rozhodnutia spočívajúce tiež i v porušení zásad civilného procesu uvedených v bode 17.

23. Pre danú vec zostáva rozhodujúcim trvať na požiadavke reflektovať kasačné uznesenie dovolacieho súdu v následnom rozhodnutí odvolacieho súdu, ktorá požiadavka je výrazne prísnejšia, než je tomu tak v prípade tzv. precedenčnej záväznosti. Kasačnú záväznosť možno reflektovať len bezpodmienečným rešpektovaním zrušujúceho uznesenia najvyššieho súdu; to pochopiteľne platí len za podmienky nezmeneného skutkového stavu. V konaní nasledujúcom po kasačnom rozhodnutí preto niet priestoru pre úvahy o správnosti či úplnosti právneho názoru, na ktorom sa také rozhodnutie zakladá.

24. Preto pokiaľ dovolací súd zruší rozsudok odvolacieho súdu a odvolací súd v tejto veci vydá rovnaké rozhodnutie, po podanom dovolaní nemôže byť najvyšším súdom rozhodnuté inak, než že takto napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu bude opätovne zrušené, tentokrát však už nie z dôvodov vyložených v predchádzajúcom rozhodnutí, ale len z dôvodov čisto formálnych, a to pre nerešpektovanie právneho názoru dovolacieho súdu; viazanosť predchádzajúcim rozhodnutím sa prirodzene vzťahuje aj na samotný najvyšší súd, takže akémukoľvek novému meritórnemu prieskumu či prehodnoteniu veci bráni neopomenuteľná prekážka res iudicata aj pre dovolací súd.

25. Viazanosť odvolacieho súdu právnym názorom dovolacieho súdu možno vyvodiť tiež zo všeobecného princípu rovnosti v právach, ktorý zakladá právo na rovnaké rozhodovanie v rovnakých prípadoch a zároveň vylučuje svojvôľu pri aplikácii práva. Za porušenie princípu rovnosti v právach (čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 6 CSP) je potrebné v tomto prípade považovať situáciu, že odvolací súd bez patričného vykonania zisťovania zákonom určeným postupom nariadeného mu dovolacím súdom v jeho predchádzajúcom zrušujúcom uznesení opätovne neposkytol žalovanej ochranu v jej namietaných právach aj napriek tomu, že mu to dovolací súd prikázal.

26. Najvyšší súd z uvedeného dôvodu dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu podľa § 449 ods. 1 CSP zrušil a vec mu opätovne vrátil na ďalšie konanie. V súlade s úpravou pojatou do odseku 2 rovnakého ustanovenia pritom nepovažoval za potrebné zrušenie tiež odvolacím súdom potvrdeného rozsudku súdu prvej inštancie, keďže tu nebola (ani v čase začatia dovolacieho konania) splnená podmienka nemožnosti dosiahnutia nápravy inak, než zrušením rozhodnutí oboch nižších súdov.

27. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, odvolací súd je viazaný právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP); v novom rozhodnutí sa vyporiada so všetkými námietkami vznesenými žalovanou v jej doterajších procesných podaniach, vrátane dovolania a

zákonom stanoveným postupom vykoná zistenia, akým spôsobom dnes už nežijúci exekútor naložil s vymoženými prostriedkami reprezentujúcimi škodu, ktorej náhrada sa požaduje od žalovanej, v koho dispozičnej sfére napokon tieto skončili a aký bol dôvod nepožadovania týchto prostriedkov či už od exekútora alebo inej osoby takto sa nepochybne bezdôvodne obohacujúcej ešte na úkor pôvodného žalobcu, čím si zabezpečí patričný skutkový podklad, ktorý je nevyhnutný pre meritórne rozhodnutie ako dôsledok realizovaného právne kvalifikačného záveru o prejednávanej právnej veci.

28. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a vec vráti dovolaciemu súdu na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3).

29. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.